

valaria nada su fecha, queriendolo contr. a decir los que non fuesen llamados, quier fuesse uno, o muchos: e esto es, porque mas empeceria despreciamiento de uno, que non fuesse a tal fecha llamado, que contradiccion de muchos, que fuesen presentes, quando lo quisiesen facer. Nec in talium absentia gestum esset nullum, quamvis sit rescindibile, etiamsi extaret in tali Ecclesia statutum, etiam juramento Capitularium firmitatum annullans acta, & decreta, in quibus aliquis, vel aliqui ex Capitularibus in loco presentibus non vacarentur: imò tale statutum nullum foret utpotè contrarium Juri Communi; *arg. c. 9. de Major. & obed. juxta quod taliter gesta valida, licet rescindibilia, sunt. c. 33. de Præbend. in 6. illi, qui debuerunt, & commodè potuerunt vocari, sunt inter presentes connumerandi quoad computum suffragiorum.* Nam si Capitulum ex 20. Capitularibus constat; & duo sint contempti, si pro una parte stent decem, licet sit major respectu presentium, non tamen respectu omnium vocandorum, sed debent stare undecim ad majorem partem constituendam, ne via fraudibus aperiatur. Nec contempti debent ex injuria ipsis facta detrimentum pati, nec contemptores commodum reportare ex injuria, quam fecerunt.

105 Cum verò ferè impossibile sit, quod omnes in negotiis, præcipuè arduis, consentiant, ne indecisa maneant omnia ferè negotia, non requiritur, quod omnes consentiant: imò statutum, vel consuetudo omnium requirens consensum, ut irrationabilis, non valeret: sed sufficit, quod major, & sanior pars Capituli conveniat, dummodò sint congregatæ saltem duæ partes eorum, qui adesse debent, possunt, & volunt, sive in loco presentium, & vocandorum. *c. 11. h. t.* Nam penes duas Capituli partes residet tota Capituli vis, & facultas. *L. 3. l. 4. ff. Quod cujusq. Univ. nisi ubi est contraria consuetudo.* Major enim obligat minorem, etiam invitam. *c. fin. h. t.* & quod à majori, & saniori Capituli parte fit, à toto Capitulo factum creditur. *Gonz. in c. 1. h. t. n. 6. & alii,* ita ut minor possit cogi Decreto, seu ordinationi majoris obedire. Si verò Decretum non sit rationabile, minor pars, imò & unus se opponere potest, si causam rationabilem afferat, & eam coram Superiore Capituli, & electis Arbitris probet. *c. 1. h. t.* In actibus Capitularibus pars major consideratur, non tantum respectu habito ad alias, in quas Capitulares dividuntur, sed ad totum Capitulum, seu

Collegium. Hinc, si Capitulares habentes suffragia essent 43. non sufficeret, quod unus ex compositoribus haberet pro se viginti suffragia, si reliqua inter quatuor, vel sex ex cooperatoribus dividerentur, quia licet tunc haberet pro se majorem Capituli partem respectivè ad alios, non tamen absolutè haberet majorem partem Capituli: sed habere debet 22. suffragia, & ea quidem essent satis ad majorem partem constituendam, licet non unum integrum suffragium, sed dimidium tantum esset supra medietatem Capituli, quamvis ab aliqua Communitate exigeretur unum suffragium supra medietatem. Non sufficit, quod major pars aliquid decernat, nisi simul sit sanior. *L. 10. tit. 14. p. 1.* sanior igitur est, quæ alteri prævalet zelo, dignitate, & integritate. In dubio pars major sanior censetur. Et sic jam communiè in Monasteriis, & Capitulis observatur. *Gonzal. in c. 1. h. t. n. 6. Greg. Lop. in L. 10. tit. 14. p. 1. V. Mas razonable.*

106 In aliquibus casibus non sufficit major Capituli pars, ut accidit in actibus voluntariis, & facultativis: vel si de re ad singulos, ut in universos pertinente agatur. *c. fin. de Majorit.* nam tunc omnium requiritur consensus. *L. 10. tit. 14. p. 1. ibi: Pero si otra cosa quisieren facer, è ordenar por su voluntad, è non por premia ninguna, en esta razon todos deben acordar para valer aquel fecho. E si alguno de ellos contradixesse, non valdria lo que los otros ficiesen.* Et *ibid. Greg. Lop. V. Por su voluntad. Glos. in c. cum omnes, de Constitution.* Similiter omnium consensus requiritur; si electio transferatur in unum, vel plures per compromissum, vel si extranei ad electionem admittantur; *arg. c. 29. de Reg. jur. in 6. ibi: Quod omnes tangit debet ab omnibus approbari: & c. 56. de Reg. jur. in 6. ibi: In re communi potior est conditio prohibentis.* Si Episcopo amenti est dandus Coadjutor, requiritur, vel totius Capituli consensus, vel duarum partium. *c. un. V. Si verò, de Cleric. agrot. in 6.* In Pontificis electione, duæ tertie partes Cardinalium in unum, necesse convenire debent. *c. 6. de Elect. similiter si electio cum postulatione concurrat; nam si postulandus non habeat duarum partium suffragia, prævalet electio. c. 40. de Elect. vel ubi statutum, vel consuetudo exigit duas suffragiorum partes; *arg. L. 3. ff. Quod cujusque.**

107 Quando à majori parte est aliquid decretum in alicujus detrimentum, si ad illius actus valorem requiritur consensus expressus, non tenetur volens contradi-

tere, expressè contradicere, sed sufficit tacere, quippe tacens non consentit expressè. *c. 44. de Reg. jur. in 6.* secus erit, si ad valorem actus sufficiat consensus tacitus: nam ex eo quod non contradicat, consentire videtur. *c. 43. de Reg. jur. in 6.* Etsi de præjudicio Ecclesiæ, vel suo agatur, potest appellare, & licet non sit necesse appellare; ut ait *Abb. in c. 1. h. t. n. 13.* Si appellet, non poterit cogi obedire Decreto majoris partis, quia appellatione pendente nihil est innovandum: etsi pars major ad executionem Decreti, ut potest procedat, si appellatio legitima fuisse agnoscat, revocantur quæ post ipsam facta sunt. Prævalens cum majori parte Capituli, contradicente minori, statuere potest, quod ad necessariam reparationem fabricæ, quilibet Canonicus conferat certam redituum portionem si hoc necessitas, vel utilitas Ecclesiæ exigat. *c. fin. h. t.* Quia suæ, Ecclesiæ, cujus fructibus gaudent, omnes tenentur succurrere, etiam cum aliqua diminutione suorum redituum, quos quidem ab Ecclesia percipiunt: cum hoc enim onere ipsis assignari videntur redditus Ecclesiastici. Non verò potest Episcopus etiam cum majori parte Capituli, aliquid statuere in præjudicium, & diminutionem reddituum ad singulos, quæ tales jure Collegii spectantur, ut ad aliquid opus pium, & extraneum applicentur; si hoc non sit specialiter necessarium, vel utile Ecclesiæ, nisi omnes, cum omnes tangat consentiant. *c. 29. de Reg. jur. in 6.* In instrumentis, quæ super actis Capitularibus fiunt, non est necessaria omnium Capitularium subscriptio, sed satis est consuetum Capituli sigillum apponi, & exprimi in contextu, vel in fine instrumenti, quod à Capitulo sit gestum: debet tamen attendi, & servari consuetudo cujuslibet Capituli, vel Communitatis.

TIT. XII.

Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur.

108 CUM beneficium detur propter officium. *c. fin. de Rescript. in 6.* ratio naturalis dicitur, ut ille, qui subit onus officii, etiam commodum beneficii percipiat. *c. 77. de Reg. jur. in 6.* Et quidem sine diminutione, ut in presentibus Rubrica, & ejus capite unico decidi-

tur; & in *L. 5. tit. 14. p. 1. Entremette, è sin menoscabo deben dar los Perlados las Dignidades; è los personajes, è los Beneficios de Santa Iglesia, à los Clerigos à quien los dieren.* Et quia beneficia diminuuntur per impositionem pensionum, idè de eis hic agere oportet. Pensio (sic à pendendo dicta, quia pendet à beneficio à quo extrahitur sicut usufructus à proprietate) est jus aliquos fructus percipiendi ex beneficio alieno, alicui, qui pensionarius dicitur autoritate legitima, & justa de causa concessum: vel in perpetuum, & tunc verè est beneficium Ecclesiasticum, si in officio spirituali fundatur: vel ad tempus: & sic regulariter conceditur. Pensio alia est Laicalis, Ecclesiastica alia. Laicalis est, quæ Laico ob temporale ministerium conceditur: ut defensori Advocato, Procuratori, Aedito, Cantori, & aliis Ecclesiæ Ministris, vel Patrono in recognitionem fundationis, vel aliis benemeritis in laborum remunerationem. Et hæc certè non est beneficium Ecclesiasticum, cum nec statutum Clericalem, nec officium spirituale exigat. *Ecclesiastica est, quæ necessariò in pensionario exigat Clericalem statum:* quæ si detur ob ministerium spirituale; v. g. Episcopi, vel Parochi Coadjutori, Vicario, Concionatori, &c. spirituales dicitur, & si in perpetuum detur, ut Commendæ, vel Vicariæ perpetuæ propriè erit beneficium Ecclesiasticum. *Gonz. in c. 21. de Præbend. in 6.* Alia datur Clericis, non ob spirituale ministerium, sed ob aliud motivum: v. g. ad ordinariam sustentationem, & dicitur mixta. Et hæc licet non sit verè beneficium. *c. 4. de Præb. in 6. Tria. sess. 21. de Ref. c. 2.* quia regulariter ad tempus datur, ac proinde deest illi perpetuitas propria beneficii, & quia non fundatur in officio spirituali, cum sæpè detur in alimentorum subsidium, hodie tamen instar beneficii habetur, cum non nisi Clericis possit concedi, & ad tonsuram, & recitationem officii parvi B. V. obliget. *Gonz. in c. 21. de Præbend. in 6.* & sic ad concordiam redigi possunt AA. in hac materia discordantes. Hinc Jure Communi solum est capax pensionis Ecclesiasticæ ille, qui sit Clericus saltem prima tonsura initiatus, quando ipsi pensio confertur, nec sufficit, quod postea Clericus fiat, ut validetur collatio. *c. 18. de Reg. jur. in 6.* etiamsi talis Clericus non habeat 14. annum. *Barb. L. 2. Jur. Eccles. cap. 11. n. 42. contra alios,* imò etiamsi ante septimum sit ordinatus ex dispensatione potest pensionem habere. Etsi illegitimus est dispensatus, ut re-

cipiat primam tonsuram, non indiget alia dispensatione ad beneficium. *Garc. de Benef. p. 1. cap. 5. n. 116.* Irregulares non esse incapaces pensionis est declaratum apud *Garc. p. 1. cap. 5. n. 135. Pignat. tom. 6. consuli. 73. n. 4.* sed non potest ipsis sine dispensatione conferri. *Alloz, V. Pensio, n. 5.* nec debet conferri pensio Clericis excommunicatis, suspensis, bigamis, nec conjugatis, quia conjugati, excepto privilegio Canonis, & fori in criminalibus, pro Laicis habentur. Nec Religioso potest conferri pensio ex beneficio seculari, nam Religiosus est incapax pensionis secularis, sicut, & secularis beneficii. Nec item potest conferri. Novitudo, nam licet per ingressum in Religionem fiat persona Ecclesiastica, non tamen fit Clericus.

109 Pontifex ex amplissima potestate, qua supra Jus Canonicum gaudet, potest quascumque pensiones, sive Ecclesiasticas, sive Laicales, sive temporales, sive perpetuas in quacumque quantitate, & quibuscumque beneficiis imponere. *c. 2. de Præbend. in 6.* Et quamvis pensio sine justa causa, utpotè leviter, & temerè concessa sit illicita, valida tamen est. *Gonz. in c. 21. de Præb. n. 8. Sanch. in Decal. l. 7. cap. 29. n. 97. Garc. de Benef. p. 1. cap. 5. num. 275. Barb. l. 3. Jur. Eccles. cap. 11. n. 55.* contra *Tolet. & alios.* De plenitudine quidem potestatis Pontifex, & quidem solus, potest Laicis pensiones Ecclesiasticas concedere, quæ dicuntur *Cavalleros*, nec beneficiarii, nec patroni consensu indigent. Sed quia Pontifex non præsumitur velle beneficium patronato pensionem imponere, est necessarium hoc in rescripto exprimi. *Garc. p. 1. cap. 1. n. 361.* Etiam exprimi debet, si beneficium jam altera pensione sit gravatum, quia non præsumitur Pontifex velle gravare Ecclesiam duplici onere: alias litteræ pro subreptitiis habentur. *c. 20. de Rescript.* quia si has circumstantias sciret Pontifex, vel non imponeret, vel difficilius imponeret pensionem. Episcopus non potest beneficio perpetuas imponere pensiones: nam hoc proprium Pontificis est: & sic sunt intelligendi. *Text. in c. 7. de Censib. c. 8. de Transact.* potest tamen pro bono pacis in beneficio litigantium. *c. 21. de Præb.* vel ex alia justa causa Ecclesia utilitatem concernente imponere pensionem, quæ ad vitam pensionarii duret; ut ex *c. 30. §. Qui verò, de Præb.* colligitur à contrario sensu, sine justa causa est invalida pensionis impositio, debetque exprimi, & probari: alias in fraudem beneficii facta censetur.

Garc. de Benef. p. 1. cap. 5. num. 269. & 224. Gonz. in c. 21. de Præb. n. 8. Et licet beneficiarius moriatur ante pensionarium, onus pensionis solvendæ ad successorem in beneficio transit; *arg. c. 5. de Transact.* ibi: *Sed census absque Episcopali autoritate, cui præest Ecclesia sub hoc prætextu solutus vitam ejus, qui solverit non excedit.* Ergo à contrario, accedente Episcopi consensu potest census, seu pensio excedere vitam beneficiarii, qui soluturus est, ita tenent *Garc. de Benef. p. 1. cap. 5. n. 295. & alii.* Negant tamen *Sanch. in Decal. l. 7. cap. 29. n. 99. Less. de Just. & Jur. l. 2. cap. 34. n. 206. ex c. 21. de Præbend.* ibi: *Non dignitas Prioratus, sed persona Prioris maneat onerata.* Sed in prædicto textu Pontifex loquitur de Judicibus delegatis, qui etiam à Papa delegati non possunt in præjudicium Episcopi sine ejus consensu pensionem beneficiis imponere, quæ ad successorem transeat. *Text. in c. 7. de Censib. & in c. 8. de Transact.* intelliguntur de pensione perpetua.

110 Pensio regularitèr reservatur in ipsa beneficii collatione, quando adhuc beneficium vacans est, & tunc est constituendus defensor beneficio, cujus consensus ad impositionem pensionis requiritur: aliquando etiam imponitur, postquam beneficium est collatum, & quidem tunc non potest Episcopus imponere pensionem sine consensu saltem tacitò beneficiati, quia jam habet jus in beneficio. Si beneficium patronatum sit, etiam requiritur patroni consensus, saltem quando pensione non tantum beneficiarius, sed etiam beneficium oneratur, nisi patronus requisitus ab Episcopo irrationabiliter renuat, & magna utilitas Ecclesie ex tali pensione sequatur. *Garc. de Benef. p. 1. cap. 5. n. 359. & 360.* cum resignatio, quæ fit in favorem non possit in Episcopi manibus fieri; hinc non potest Episcopus ex causa resignationis pensionem imponere, neque in favorem suæ, vel Capitularis mensæ potest pensionem imponere, ne in facto proprio, & ad suam utilitatem autoritatem præstet. *Cl. 2. de Rebus Eccles. non alienand.*

111 Pensio ita ex beneficio extrahenda est, ut beneficiato congrua portio ad sustentationem maneat, & ut possit jura Episcopalia solvere. *c. 12. de Præb. & reducenda erit ad debitam quantitatem, si eam excedat arg. c. 36. de Præbend. ac proinde. Triid. sess. 24. de Ref. cap. 13.* sic statuit: *Omnes Charredrales Ecclesie, quarum redditus summam ducatorum mille, & Parochiales, qua summam ducatorum centum,*

sum, secundum verum annum valorem non excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fructum graventur. Nec beneficiis simplicibus, si annui redditus non excedant summam 24. ducatorum pensio imponitur. Et sic habet stylus Curie. *Azor p. 2. l. 8. c. 8. q. 7.* Si has summam beneficium excedat, usque ad tertiam partem reddituum possunt onerari. *Azor p. 2. l. 8. cap. 8. q. 5.* sed stilo Curie, teste *Flamin. de Resignat. l. 6.* beneficio simplici imponitur usque ad medietatem. Non tamen censetur pensio constituta in distributionibus quotidianis, nisi hoc specificè exprimat, quia hæ non sunt fructus beneficii, sed laboris stipendium. *Garc. de Benef. p. 1. c. 5. n. 379. & 387.*

112 Pensionarius postquam pensiones percipere coepit, vel per ipsum stat, quominus percipiat, si hæ 60. ducatorum auri de Camera excedat (& non aliter) tenetur tonsuram, & habitum Clericalem deferre: alias pensione privatur ipso facto ex *Constit. S. Pii V. & Sixti V.* apud *Garc. de Benef. p. 1. cap. 5. ex n. 10.* si beneficiarius, præter pensionem habeat beneficium, vel sit in Sacris Ordinibus constitutus, sufficit, si recitet tantum horas Canonicas; quod si beneficio, & ordinibus majoribus careat, sed solam pensionem habeat, tenetur recitare Officium parvum B. V. M. ex *Constit. S. Pii V.* Quod si omittat recitare, non facit suos fructus pensionis. *Garc. de Benef. p. 1. cap. 5. ex n. 17.* & prorata fructuum, quos percipit, tenetur ad onera beneficio annexa, v. gr. ad subsidium charitativum, & collectas, quæ beneficiis imponuntur, quia si sentit commodum, & onus sentire debet. *c. 77. de Reg. jur. in 6. Azor p. 2. l. 8. cap. 9. q. 2.* nisi à Papi concederetur pensio ab omni onere exempta. *Garc. p. 1. cap. 5. n. 172.* ille, in cujus beneficio constituta est pensio, tenetur sub gravi eam solvere, & cum sit onus reale beneficii, quod non præcisè ratione fructuum debetur, sicut non augetur pensio, cum fructus ubertim crescant, sic nec minuitur, si fructus uno, vel altero anno decrescant, vel deficient. *Arg. c. 3. de Locat. & conduct.* Pensiones nondum solutæ à beneficiato, qui mortuus est, vel cessit beneficio, si extent apud successorem in beneficio, ipse eas solvet; si apud hæredem hæres ipse solvet si verò in utilitatem Ecclesie conversæ sint, à successore in beneficio solventur: si in hæredis utilitatem sint consumptæ, ab hærede solventur. Quando verò antecessor male

consumsit pensiones, vel in privatos suos usus impendit, recurrendum est ad successorem in beneficio, ut eas solvat. *Arg. l. 7. ff. de Public. & vedigal.* sed ipse poterit adversus beneficiarium, si vivat, vel eo mortuo adversus ejus hæredes, actionem intentare, ut ipsi sine solum restituant. *Arg. c. 3. de Pignor.*

113 Pensio extinguitur 1. per mortem pensionarii, quia hæc servitus solum ad ejus vitam durat, & si imposita sit solum beneficiario, ut onus personale, illius morte etiam extinguitur: secus, si tamquam onus reale beneficio imposita sit. 2. per Matrimonium à pensionario contractum ex *Constit. 73. S. Pii V.* nisi à Pontifice dispensetur. 3. per professionem Religiosam, etiam in ordine Militari si veri Religiosi sint, ut Equites Melitenses. 4. per Episcopatum, postquam Episcopus consecratus, & possessionem adeptus est. *Arg. c. 7. §. Cum verò, de Elect.* & præcipue ex *Constit. Julii II. & Clem. VII. Constit. 8. ann. 1524.* exceptis Episcopis Titularibus; *Hispan: de Anillo, & Episcopis Cardinalibus Ecclesiarum Ostiensis Velitrensis, &c. 5.* per crimen hæresis *c. 9. de Heretic. vel lesæ Majestatis, aut Sedis Apostolicæ.* Vel si pensionarius aliquem Cardinalem percusserit. *c. 5. de Pœn. in 6.* vel Episcopum, in cuius Diocesi habet pensionem. *Clem. 1. de Pœn. 6.* si pensionarius monitus ut deferat habitum, & tonsuram Clericalem, non obediat ex *Constit. Sixti V. Cum Sacrosanctum, 5. Idus Januarii 1588.* 7. si pensionarius fiat Miles, & monitus, non deserat militiam. 8. si pensionarius in perpetuum remittat, ut potest facere, pensionem, cum in sui favorem sit concessa. Et quidem propria autoritate potest eam remittere, cum non sit propriè beneficium. 9. si adquirat beneficium, in quo pensionem habet, quippè consolidatur cum beneficio, sicut usufructus cum proprietate.

114 Pensio temporalis redimi potest à beneficiario, ut talis obligatio extinguatur, & etiam vendi absque vitio simoniae valet, quia cum sit separata à titulo spirituali, nihil simoniae illius venditio continet. Pensio verò spiritualis, nec redimi, nec vendi, nec commutari potest: fructus tamen pensionis possunt redimi, & elocari, quippè sunt merè temporales: Imò potest pensionarius tento jure pensionis totum commodum temporale pensionis propria autoritate in alium transferre etiam cum pacto de habenda alia re temporali ejus loco, nam

sic tantum cedit fructus, qui utique vendibiles sunt. *Lacr. lib. 4. n. 1172.* Pensio mista jure antiquo redimi, & vendi poterat. *Less. de Just. & jur. lib. 2. cap. 35. n. 124.* & 125. de stylo Curie vendi non potest sine Pontificis autoritate, & vendens punitur, ut simoniacus, tamen redimi posse sine Papæ autoritate, tenent *Suar. Toled. & Less. de Just. & jur. L. 2. cap. 35. n. 129.* quod negant *Navar. de Simon. cons. 59. n. 1. Flamin. de Resign. 16. q. 2. n. 128.* & alii. Sed usus Curie habet, quod non redimatur pensio ipsa, sine Papæ autoritate, & requiri litteras Apostolicas ad hanc redemptionem. Si tamen propria autoritate redimeretur, *Cajet. Suar. Less. & alii.* contra *Henric. Garc. & alios*, dicunt, nullum esse peccatum pensionem jam antecederet constitutam redimere, anticipatè solvendo; si certa summa daretur, quæ esset velut anticipata solutio decem, vel viginti annorum, considerata ætate, & complexione pensionarii; sed tunc solum esse contractus pensionis secundum proportionem spei lucri, & metus damni, commutando solos fructus cum illa summa pecuniæ, remanente pensione, seu jure ad fructus penes pensionarium, quamvis plus velle videantur prædicti Authores. *Lacr. lib. 4. ex n. 1182.* Pensio transferri potest de una persona in aliam, sed non aliter quam de Pontificis licentia, ubi extinguitur antiqua pensio, & nova ejusdem valoris alteri conceditur. *Garc. de Benefic. p. 1. cap. 5. n. 242. Azor. p. 2. l. 8. cap. 11. q. 2.* Et potest pensionarius, dum sit compos mentis, eam in articulo mortis, sed non per testamentum transferre. *Garc. p. 1. c. 5. n. 56. Lacr. lib. 4. n. 1170.*

115 Non possunt Collatores, nec Patroni aliquam partem fructuum sibi; vel consanguineis reservare. *c. 7. de Censibus, c. un. h. t.* Et si in ipsa collatione, vel presentatione faciendâ, eos exigenter esset simoniacæ, & irrita. *cap. un. h. t.* Imò nec Episcopus, nec alii Collatores possunt beneficiorum collationem differre ad percipiendos interim fructus beneficii vacantis; *arg. c. 30. §. fin. de Præb.* sed hi successorii reservari debent. *cap. 4. de Offic. Ordin. c. 9. cod. in 6.* vel debent dividi inter successorem, & Ecclesiam. *cap. 40. de Elect. in 6.* Et licet fructus adhuc pendentes tempore mortis beneficiati, etiam debeant successorii reservari, tamen ex consuetudine dividuntur prorata temporis inter hæredes beneficiati, & successorem in beneficio. In his Provinciis India-

rum redditus, qui percipiuntur, vacante Ecclesia Episcopali, vel Archiepiscopali, dividuntur in tres partes. Una reservatur successorii, altera Ecclesie vacanti tribuitur, & de tertia disponunt nostri Regis ut Indiarum Patroni, & applicant ad causas suas pro suo arbitrio. *L. 41. tit. 7. lib. 1. R. Ind. Solorz. Politia. Indian. lib. 4. cap. 12.* Potest tamen Episcopus in ipsa collatione cum consensu capituli, non præcedente pacto cum eo, cui est conferendum beneficium, fructus beneficium vacantis si redundantes habeat, in causam necessariam reservare, v. gr. ut debita Ecclesie solvantur, vel ut fabrica reparetur. *cap. un. h. t. & ibid. Barboz. n. 10. alios citans. L. 5. tit. 14. p. 1. libi: Pero si el Perlado con su Cabildo est abliciesen de tomar las rentas de algun Beneficio, que vacare de su Iglesia, para meterlas en alguna cosa convenible, que fuesse menester à pro de la Iglesia, bien lo puede hacer, & tomarlas fasta algun tiempo cierto: pero esto se entienda, ante que lo oviessen dado.*

Tandem Benedictus XIV. providens congruè, & decenti sustentationi Clericorum, irritat, & annullat contractus, quibus Clerici alienant, cedunt, vel vendunt redditus annuos beneficiorum, quos donec viverent, possent percipere, accepta pecunia uno actu ad eam summam, & quantitatem, quam ipsi durante vita possent percipere: Sic in *Const. Universalis An. 1741.**

TIT. XIII.

De Rebus Ecclesie alienandis, vel non.

116 Ecclesia in præsentî latè accipitur, ita ut non solum comprehendat Tempia, Capellas, & Oratoria dedicata Sacris Ritibus ad celebrationem Missarum, & Divinorum Officiorum, & in venerationem Sanctorum, sed etiam pia loca, autoritate Episcopi erecta ad opera pietatis, misericordiæ, & Religionis exercenda, ut Monasteria, Congregationes, Hospitalia, & similia. *Extrav. Ambrosiæ h. t. inter com. Auth. Hoc jus. C. de Sacros. Eccles.* Et quamvis in jure præcipue prohibeatur alienatio, qua res Ecclesie particularis in aliam Ecclesiam transferuntur. *c. 1. h. t.* Alienatio in præsentî, non solum comprehendit translationem domini directi, cujus modi est vendi-

ditio, donatio, permutatio, &c. *L. 65. ff. de Verb. signif.* sed etiam translationem domini utilis tantum, retento directo. *c. 6. h. t.* vel cujuscumque alterius juris in re. *L. fin. c. de Rebi. alien. non alien. L. 1. tit. 14. p. 1. Gonz. in c. 5. h. t. ex n. 4. & alii.* Prohibetur ergo, præcipue in *c. 5. h. t. L. 1. tit. 14. p. 1. donatio, venditio, permutatio concessio in feudum, vel emphyteusim: transactio, qua in alium transfertur res Ecclesie, vel possessionis ejusdem. Cessio litis, quæ pendet super re Ecclesie prohibita alienari. Compromissum, unio perpetua unius Ecclesie, vel beneficii cum alia Ecclesia, vel beneficio. *Arg. Cl. 2. h. t. Conditio, id est pactio, seu conventio, ut in L. 7. c. fin. de Pact. sumitur, quæ quidem afferret Ecclesie præjudicium, etiam citra translationem domini directi, vel utilis. V. g. si usufructus, vel alia servitus constitueretur. *Arg. c. 20. 12. q. 2. L. fin. C. de Rebus alien. non alienand.* omissis aliis hujus vocis intelligentiis apud *Gonz. in c. 5. h. t. n. 5.* Et licet Prælati Ecclesie non possint in re Ecclesie servitutum realem, vel personalem constituere. *L. fin. C. de Rebi. alien. non alien.* potest tamen fructus vendere, & locare sine præjudicio successoris. *c. 2. de Locat.* etiam hypotheca specialis prohibetur, non verò generalis; nam hypotheca specialis plus juris transfert in creditorem; quam generalis; quæ magis distat à periculo alienationis. *c. 5. h. t. Covar. lib. 2. Var. c. 16. n. 7. Barb. de Offic. Episcop. alleg. 19. n. 85.* Etiam continetur in hac prohibitione repudiatio hæreditatis, vel legati. *Gonz. in c. 5. h. t. n. 13.* alios citans, quia licet non sit stricta alienatio, est tamen alienatio lata. *L. 28. ff. de V. S. L. 5. §. 8. ff. de Reb. eorum, qui sub Tutel. libi: Fundum autem legatarum repudiare pupillus sine Prætoris autoritate non potest: esse enim, & hanc alienationem cum res sit pupilli, nemo dubitat.* Et à pupillo ad Ecclesiam valet argumentum. *Arg. c. 1. de In integr. restit. Nec Prælati potest suæ Ecclesie præjudicare, quod quidem faceret, renuntiando juri, quod ad hæreditatem, vel legatum habet Ecclesia. *Arg. c. 2. h. t. in 6.* Negant tamen talem repudiationem prohiberi. *Barboz. de Offic. Episc. alleg. 95. n. 54. Sanchez. de Matr. l. 6. D. 4. n. 11. Less. de Just. & jur. lib. 2. c. 24. n. 65.* ubi nostram sententiam valdè probabilem dicit. In alienatione prohibita, etiam comprehenditur translatio, & permutatio rerum unius Ecclesie particularis in aliam. *c. 43. 16. q. 1. c. 1. h. t.****

& *ibid. Aleg. & alii.* Si verò ministris propriis satis sit provisum, & altera Ecclesia indigeat, potest Prælati jurisdictionem, saltem Episcopalem, habens, de consensu Capituli. *Arg. c. 3. de His, quæ sunt à Prælat. & patroni, si patronata sit, hanc translationem de una ad aliam Ecclesiam facere: nam particulares Ecclesie debent sibi invicem subvenire, tamquam ejusdem corporis, scilicet Ecclesie universalis, membra.*

117 Res Ecclesiasticæ in triplici sunt differentia. 1. sunt quædam, quæ possunt sine aliqua solemnitate alienari. 2. sunt aliæ, quæ nec solemnitate adhibita alienari possunt. 3. aliæ denique, possunt alienari, sed adhibita juris solemnitate. Res, quæ respectu Ecclesie inutiles sunt ex aliqua circumstantia, etiam immobilis sint, cum nullum, vel exiguum commodum Ecclesie afferant, possunt sine solemnitate vendi à Prælato, ut ex illarum pretio aliæ utiles emi possint. *c. 52. §. Item domus, 12. q. 2. c. 7. c. 8. §. Possessiones, h. t. & idè servi fugitivi possunt ab Ecclesia alienari, vel vendi. *c. 4. de Rer. permutat.* & aliæ hujusmodi res, quæ Ecclesie damnum afferunt, possunt etiam alienari res mobiles non præciosæ, & quæ servando servari nequeant, quæ scilicet usu ipso consumuntur, vel brevi tempore veterascunt, ut frumentum, vinum, oleum, fructus, pecudes, pleræque vestes, &c. *Barb. in c. 8. de His, quæ sunt à Prælat. n. 4. & alii Arg. L. 22. L. 24. C. de Administr. Tutor.* Bona etiam immobilia ab antiquo dari solita in feudum, vel emphyteusim, si in Ecclesiam revertantur, cum jam facta sint alienabilia, possunt sine solemnitate alienari, si sint in Ecclesie utilitatem: ac proindè possunt in feudum, vel emphyteusim dari. *c. fin. de Feudis.* Res modicæ, & exigui valoris, etiam immobiles, si utiles Ecclesie non sint, & aliqua adsit necessitas, possunt sine solemnitate alienari, etiam post Trident. quippe non est per ipsum derogatum Textui, in *c. 53. 12. q. 2. & c. 3. de Donat. Barb. de Pot. Episc. alleg. 95. n. 50. Mascard. de Probat. cons. 277. n. 12. Redoan. Gratian. & alii contra Gonz. in c. 8. h. t. n. 3. & alios.* Pecunia, quam ex redditibus, vel fructibus venditis percipit Ecclesia, potest liberè, & absque solemnitate expendi à Prælato, quia ex sua natura in quotidianos usus convertenda est, quippe quæ otiosa nullum fructum parit. *Barb. de Pot. Episc. alleg. 95. n. 49. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 465.* non tamen potest sine solemnitate alienari pecunia, quæ in The-*

sauro Ecclesie ad futuras necessitates conservatur, vel quæ ex venditione rei immobilis, vel mobilis pretiosæ redacta est, ad aliam rem immobilem, vel mobilem pretiosam emendam, vel à testatore ad hunc finem relicta est. Nam cum ex destinatione testatoris, vel Prælati in locum rei emendæ subrogetur, ejus naturam induit. *Valens. in Pres. §. 2. u. 1. & declaratum referunt. Tambur. & alii: quin, & aliqui cum Barbos. de Offic. Episc. alleg. 95. n. 41.* hanc inalienabilitatem extendunt ad casum, in quo pecunia sit in banchii camporum exposita negotiationi; quia tunc fructum dare censetur. Si Ecclesie non possint bona immobilia retinere, ut Domus Professæ N. Societatis, Capuccini, & Minores seu Franciscani de Observantia possunt ea, etiamsi pretiosa sit, sine solemnitatibus vendere, & pretium in proprios usus convertere. *Barbosa de Pot. Episc. alleg. 95. n. 59. Et L. 3. Jur. Eccles. cap. 30. n. 21.* Denique necessitate urgente possunt res, & bona, quæcumque alienari: Nam necessitas caret Legge. *c. 4. de Consuet. & sicut licitum quod alias illicitum esset. c. 4. de Reg. jur. sed debet postea alienatio cum debitis solemnitatibus ratificari. Barb. de Offic. Episc. alleg. 95. n. 58.* Et quidem in casibus, in quibus res Ecclesie valent alienari, non obstat eorum alienationi juramentum præstitum à Prælato in communi de rebus Ecclesie non alienandis: quippè tale juramentum juxta Jus Commune interpretatur. *c. 21. c. 35. de Jur. jur. ac proinde de alienatione prohibita, non verò de permissa intelligitur: quamvis hoc juramentum ad res alienabiles extendant. Navar. Azor, & Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 468. n. 8.* sed horum doctrina potest intelligi de casu, quo jurans intendat juramentum ad tales res extendi, quia tunc obligat, cum possit sine peccato servari. *c. 28. de Jur. jur.*

118. Non tamen potest, etiam solemnitatibus juris adhibitis alienari ipsa Ecclesia, ita ut, transferatur in Hæreticum, vel Judæum: imò nec in usus profanos transferri valet. Nec Prælati potest per se, vel per interpositam personam rem Ecclesie emere, ne in fido proprio auctoritatem præstet. Nec alienari potest res, quæ Ecclesie donatur sub conditione, quod non alienetur, juxta *Glos. in Auth. Hoc jus C. de Sacros. Eccl. V. Perpetuo.* Sed dicendum est, quod Testator non potest hanc conditionem ponere, & hæc conditio, ut contraria juri, cui Testator

derogare nequit, insuper habetur. *L. 55. ff. de Leg. 1. c. 17. de Testam. Barb. L. 3. Jur. Eccl. c. 30. n. 15.* Nec potest alienari, etiam cum solemnitate, res à Principibus data Ecclesie, ut dicitur in *L. 2. tit. 14. p. 1. sed Greg. Lop. dubitat, & merito; an hæc alienatio de Jure Canonico esset sustinenda, cum hæc prohibitio sit tantum Civilis, quæ non obligat in Foro Canonico, c. 10. de Constitut.*

119. Sine debitis solemnitatibus, de quibus postea, alienari prohibentur res immobiles, ut oppida, castra, prædia, fundi, & similia bona corporalia radicem habentia. *L. 14. & subjuncta Auth. Hoc jus. C. de Sacros. Eccl. c. 19. c. 34. c. 51. & præcipue c. Sine exceptione, §. 2. 12. q. 2.* quod est caput fundamentale hujus materie. *c. 5. h. t. c. 1. & 2. eod. in 6. Clem. 1. eod. Extrav. Ambrosiosæ eod. inter com. L. 1. tit. 14. p. 1.* Item, alienari prohibentur res mobiles pretiosæ, quæ servando servari possunt, ut vasa aurea, argentea, ornamenta, & suppellex magnæ æstimationis: nam hujusmodi res immobilibus, quoad præsentem prohibitionem, æquiparantur. *L. 22. C. de Administr. Tutor. & ibid. Gothof. Extr. Ambrosiosæ h. t. int. com. item reliquæ insignes sanctorum, ut corpus integrum, vel caput, vel brachium, manus, pes, vel quid hujusmodi. Item, Bibliotheca, saltem copiosa, quin, & aliquando singuli libri, si afferrent Ecclesie, vel Monasterio specialem utilitatem, aut splendorem: greges ovium vel bonum armenta. *Arg. §. Sed si greges, 38. Insit. de Rer. divis. Barb. l. 3. Jur. Eccles. cap. 30. n. 44.* Mancipia rustica adscripta fundo excolendo. *L. 14. C. de Sacros. Eccl. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 165. n. 3.* Jumenta deputata ad fundum colendum. *L. fin. C. Quando Decret. opus non est. Arbores necessariæ, vel valde utiles prædio, servi Ecclesiarum. c. 4. h. t. si tamen benemeriti de Ecclesia erant, poterant manumitti. c. 52. 12. q. 2. vel si Prælati tantumdem Ecclesie conferrebat, quantum valebat servus, cum poterat manumittere. c. 3. c. 4. h. t. vel si erant fugitivi poterant, ut Ecclesie inutiles permutari, vel vendi. c. 4. de Rer. permut. Item actiones rerum immobilium, & mobilium pretiosarum: nam ut accessorie principalibus æquiparantur. *Arg. c. 42. de Reg. jur. in 6. Item census, seu redditus, & pensiones annuæ, & longi temporis ususfructus. Cl. 1. V. Cumque annui, de V. S. At verò pensiones, & redditus cessi, cum fructibus à solo separatis æqui-***

pa

parentur, ut mobiles possunt alienari: Si partim sint cessi, partim non; prorata temporis de illis judicatur, nisi obstat consuetudo. De quibus *Barbos. in c. 5. h. t. Et de Potest. Episc. alleg. 95. Laer. lib. 4. ex n. 1363.*

120. Ut alienatio legitime facta sit, justa causa ad alienandum requiritur, etiam quando solemnitas adhibenda est: nam justa causa deficiente, etiamsi solemnitas adhibeatur, nullius momenti est. *c. 1. h. t. in 6. Clem. 1. eod. Extr. Ambrosiosæ, h. t. int. com. Covar. lib. 2. Var. cap. 17. n. 2. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 468. n. 1. Gonz. in c. 6. h. t. n. 2. contra aliquos.* Si quidem Prælati, non Domini, sed tantum administratores bonorum Ecclesie sunt. *L. 4. tit. 14. p. 1.* si tamen justa causa existimetur bona fide, licet in re non sit justa, sat est, ut valeat alienatio. *Covar. & Molin. contra alios, justæ igitur causæ res Ecclesiasticas alienandi ad tria capita deducuntur, ut ex Textibus, & DD. deducitur, licet sex referuntur in L. 1. tit. 14. p. 1.* Et ita quidem, ut quilibet ex tribus causis disjunctivè ad alienationem sufficiat. *c. 1. h. t. in 6. ibi: Evidens necessitas, vel utilitas. 1.* ergo causa est *necessitas* urgens Ecclesie. *c. 1. h. t. in 6. Cl. 1. eod. L. 1. tit. 14. p. 1. V. g. si adsit necessitas reparandi Ecclesiam, quæ ruinam minatur, vel emendi Sacram suppellectilem ad cultus decentiam: Et ratio est: quia necessitas Legem non habet. c. 4. de Reg. jur. c. 4. de Consuet. non tamen sufficit Rectoris necessitas, nisi fortè Ecclesia ipsi congruam sustentationem non daret: Hæc necessitas debet esse absoluta, & aliunde irreparabilis: debetque probari, & debet incipi alienatio à rebus minoris momenti, & non consecratis. *L. 2. tit. 14. p. 1.* Ad vasa Sacra, & Calices solum in urgentissima necessitate perveniendum est. *Covar. lib. 2. Var. cap. 16. & alii.* Quando verò adest necessitas juris: v. gr. præceptum Judicis de certa re alienanda, vel tradenda, vel dispositio testatoris de re legata vendenda: vel si Ecclesia sit incapax bona retinendi, ut Nostræ Domus Professæ, Capuccini, &c. non requiritur Pontificis consensus: imò, nec in necessitate facti, si periculum sit in mora, ita ut non patiat, ad Pontificem recurri: secus, si hoc periculum desit. 2. Causa est Ecclesie evidens utilitas. *c. 52. 12. q. 2. ibi: Quod non sit dubium profuturum Ecclesie c. 1. h. t. in 6. Cl. 1. eod. L. 1. tit. 14. p. 1.* Nec sufficit, quod alienatio utilis reputetur Ecclesie, & quod non sit damnosa, sed*

Tom. I.

necessè absolute est, quod causa Ecclesie melior fiat, saltem quoad modum, & circumstantias, ex eo quod res immobilis distrahatur, quam si retineretur. *c. 7. h. t. ibi: Ad majorem Ecclesie utilitatem c. 52. 12. q. 2.* Huc reducitur, quando res est inutilis, ita ut ejus cultura molesta sit Ecclesie fortè ob distantiam, vel quando plus utilitatis affert ejus distractio, quam retentio. *c. 20. c. 52. 12. q. 2.* Imò, & tunc, etiam sine solemnitate poterunt tales res alienari, ut passim videmus, Calices, aliqua Vasa argentea, & ornamenta Sacra, quando vetera sunt, pro aliis novitioribus, sine solemnitate, commutari. 3. Causa est pietas; v. gr. pro redemptione Captivorum, pro qua etiam Vasa Sacra possunt oppignorari, & distrahi. *c. 15. c. 16. c. 70. 12. q. 2. §. Sacra res, 8. Inst. de Rerum divis. L. 1. tit. 14. p. 1.* Huc reducitur bellum, quod contra Infideles, & Hæreticos fit, pro quo Principibus potest indulgeri aliqua pars reddituum, vel donorum Ecclesiasticorum, ut in Nostra Hispania sunt Nostris Regibus varia subsidia à Pontifice concessa. Etiam hæc alienatio fit pro pauperum necessitatibus sublevandis. *c. 70. 12. q. 2.* pro templis ædificandis, & pro sepulturis fidelium. *L. 1. tit. 14. p. 1.*

121. Alienationem illegitime factam, potest, & debet revocare, non solum Superior alienantis, sed, & ipse alienans. *c. 6. h. t.* non obstante confirmatione Superioris. *Arg. c. 1. de Confirm. util. vel instrumento publico de alienatione facto: imò nec juramento de non revocanda alienatione: quod quidem vim non habet, cum illicitum, & contra utilitatem Ecclesie sit. c. 2. de Jur. jur. & cum agatur de favore Ecclesie, & de vitando animæ periculo, auditur allegans propriam turpitudinem, & permittitur contra proprium factum venire, contra c. 8. de Donation. Et L. 25. ff. de Adoption. Non solum alienans, & ejus superior alienationem revocare possunt, sed & ejus successor. *c. 4. c. 9. h. t. Capitulum, etiam sede plena: & his deficientibus, quilibet de Clero. c. 6. h. t. & in eorum defectu quilibet de populo, etiam Laicus, præsertim Parochiani, & Patroni, quia eorum interest, ne Ecclesia patronata pauperum fiat, ipsique eam defendere debent. Glos. in c. 6. h. t. Duplex est actio ad revocandam alienationem illegitam. Alia personalis adversus alienantem, ut damnium ex propriis bonis restituat. *c. 3. de Pignor. Alia realis adversus retinentem rem alie-***

Nnn

na

nata ita ut in electione Ecclesie sit, unam, vel alteram intentare. Et licet una intentata, possit ea omissa alteram intentare, non verò si jam contra unum obtinuit, cum bona fides non patiat, ut idem bis exigatur. *L. 57. ff. de Regul. jur.* Potest tamen contra alterum ad poenam, & satisfactionem agere. Ille in quem res Ecclesie translata fuit, si possessor sit bonæ fidei restituere tenetur rem cum fructibus extantibus, & consumptis post litem contestatam. *L. 22. C. de Rei vindic. sed ipse contra Prælatum alienantem potest ad recuperandum pretium agere, vel si ille non habeat, ab Ecclesia illud repetere potest, saltem quatenus est facta locupletior, cum æquitas non patiat, quod quis cum alterius jactura locupletetur. L. 14. ff. de Condit. indeb. Mala fidei possessor præter rem, quam restituere tenetur Ecclesie, amittit pretium in poenam male fidei, adquiriturque Ecclesie ex Leonina constitutione. L. 14. §. Sine, C. de Sacros. Eccles. c. 5. h. t. Et quidem post, non ante sententiam Judicis, nisi contra male alienantem de evictione sibi prospexisset; nam tunc potest ab eo pretium repetere. L. 27. C. de Eviction. Teneturque Ecclesie omnes fructus etiam ante litem contestatam perceptos restituere. L. 17. C. de Rei vindic. perditque meliorationes in re factas, c. 20. 12. q. 2. L. 14. §. Sane, 4. C. de Sacros. Eccles. Si Ecclesia agat remedio possessorio de recuperanda, quod erit facilius, & consultius ad rem alienatam recuperandam, sufficit probare Ecclesiam fuisse in possessione rei, & alienationem contra Sacros Canones esse factam: cum ex eo ille in quem res Ecclesie translata est spoliator intelligatur; *arg. c. 4. h. t.* Si tamen intendat petitorium, seu rei vindicationem: tunc enim debet probare dominium. *L. 23. ff. de Rei vind. si alienatio nulla sit, non indiget Ecclesia læssa restitutione, quia habet remedium nullitatis, si verò valeat, & læssa sit Ecclesia restitutionem in integrum petet intra quadriennium; sed non ultra, nisi læssio sit valde enormis. c. 1. de in Integr. restit. in 6. Et si reus Laicus sit, potest egere Ecclesia, vel coram Judice Laico, vel coram Ecclesiastico, quia talis deceptio, quasi species sacrilegii est, ac proinde est mixti fori; & cum restituito omnia in pristinum statum reducat, neutra pars debet esse, nec in damno, nec in lucro, ac proinde, qui restituit, potest repetere meliorationes in re alienata factas, vel sua industria, vel suis impensis:**

imò petere potest mercedem sui laboris, & industria. c. 11. h. t. c. 1. de in Integr. restit. L. 24. §. 4. ff. de Minor. Qui rem Ecclesie bona fide emit persuasus in tali contractu intervenisse justam causam, & solemnitate juris, eam 40. an. præscribit. c. 4. c. 6. c. 8. c. 9. de Præscript. Less. de Just. & jur. lib. 2. cap. 6. n. 25. Et licet constitutio Pauli IV. alienationibus male factis omnes vires adimat, ita ut nec jus aliquid tribuant, nec præscribendi etiam causam parent: hæc constitutio à Pio IV. Constitutione Provida. edita 3. Idus Sept. 1560. est redacta ad terminos Juris Communis.

122 Ad alienationem rerum immobilium, & mobilium pretiosarum requiritur certa à jure solemnitas præscripta. Et cum hæc pro forma ad validam alienationem requiratur. C. Sine exceptione, 52. 12. q. 2. c. 1. h. t. in 6. Hinc est, quod ea deficiente, etiamsi justa causa adsit, alienatio erit nulla. L. 2. tit. 14. p. 1. arg. c. 42. de Election. Et ita tenent Sarm. de Reddit. 1. p. cap. 2. Gonz. in c. 6. h. t. n. 2. Et satis clarè deducitur ex c. 52. 12. q. 2. ibi: Sine exceptione decernimus, nequis Episcopus de rebus Ecclesie sue quidquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi fortè aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat, & cum totius Clerici tractatu, atque consensu id eligat, quod non sit dubium profuturum Ecclesie. Episcopus rebus Ecclesie tamquam commendatis, non tamquam propriis utatur. Irrita enim Episcoporum venditio, & commutatio rei Ecclesiastica erit absque conventiva, & subscriptione Clericorum. 1. ergo solemnitas ad licitam, perpetuam, & voluntariam alienationem rei Ecclesiasticæ requisita est præcedens tractatus, & quidem unus sufficit, nisi res sit magni momenti, vel sit speciale statutum plures tractatus requirens. Covarr. l. 2. Var. cap. 17. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 468. n. 6. Hic tractatus fit cum Capitulo collegialitè congregato, omnibus, qui præsentem, vel non procul absentes sunt vocatis, nisi res sit exigua, vel periculum in mora sit. Et in eo deliberatur, an adsit justa causa alienationis faciendæ. cap. 52. 12. q. 2. c. 1. h. t. in 6. si Ecclesia Capitulum non habeat, tunc ejus Rector cum Episcopi consensu, etiam rem immobilem, potest alienare. 2. Post tractatum requiritur consensus expressus majoris, & sanioris partis Capituli, seu Conventus, de cujus rei alienatione agitur. c. 1. de his, quæ fiunt à Prælat. & quidem Capitulum debet esse

legitimè congregatum, nec sufficit consensus Capitularium, seorsim præstitus. Quæ habentur in c. 52. 12. q. 2. c. 1. c. 3. c. 8. de His quæ fiunt à Prælat. quod si Episcopus propter bellum, vel alia ex causa non habeat Capitulum, à Clericis exquirat consentum. Etiam ad alienanda bona pertinentia ad Mensam Episcopalem, separatam à Mensa Capituli, requiritur Capituli consensus, & licet regularitè solus consensus Capitularium requiratur, aliquando ex privilegio, vel consuetudine, vel statuto erit necessarius aliorum Clericorum consensus, & insuper, & præcipuè debet accedere Prælati consensus, & vacante Cathedrali à Papa assignantur Curator, vel defensor. Et si inferior vacet, assignatur ab Episcopo. Similiter requiritur Capituli consensus, quando Episcopus alienat rem Ecclesie inferioris Cathedrali. Cl. 2. h. t. Covarr. lib. 2. Var. cap. 17. Garc. de Benef. p. 12. c. 3. n. 11. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 468. n. 14. & alii, excepto casu Text. in c. 7. de His, quæ fiunt à Prælat. ubi dicitur, quod tenet donatio, quam de solius Diocesanis consensu facit Laicus Ecclesie de decimis, quas ab alia Ecclesia habet in feudum ante Concilium Lateranense. Si res Ecclesie Collegiatæ, vel Conventualis alienanda est, ab ejus Prælato debet fieri cum consensu Episcopi, cui talis Ecclesia est subjecta, & Capituli Collegiatæ, vel Conventualis, non verò requiritur Capituli Cathedralis consensus, cum hoc nullo jure statuatur. Si Ecclesia inferior alienare intendens Capitulo careat, sufficit si Rector auctoritatem Episcopi adjungat.

123 3. Requiritur consensus Superioris habentis Episcopalem, vel quasi Episcopalem jurisdictionem. c. 52. 12. q. 2. Et quidem expressè, quin & in scriptis præstari oportet, saltem ad probationem. c. 41. 12. q. 2. Et hic consensus auctoritas dicitur. Glos. in c. 1. h. t. in 6. V. Tractatus. Episcopus ratione suæ jurisdictionis præstat hanc auctoritatem, & quidem solus ille, in cujus Diocesi sita est Ecclesia, vel Monasterium, de cujus alienatione agitur; quamvis res alienanda alibi sit: illius namque est curare, ne Ecclesie fiat, præjudicium in alienatione. Barbos. l. 3. de Jur. Eccles. c. 3. n. 9. quem alii sequuntur, contra Baldum, Gomez 2. Var. cap. 14. n. 17. Molin. tr. 2. D. 224. n. 19. & alios variè sentientes. Sed vacante, Capitulum præstat auctoritatem, cum sit actus jurisdictionis, in quam quidem Capitulum succedit: imò & Capituli Vi-

carium auctoritatem præstare potest: speciale ad hoc mandatum. Barbos. de Offic. Episc. alleg. 54. n. 106. Alii etiam Prælati, qui pleno jure habent Ecclesias sibi subjectas, & exerceant jurisdictionem quasi Episcopalem, etiamsi alias non sint exempti, auctoritatem prestare possunt. Glos. in Cl. 1. h. t. V. Proprii. Prælati Regularis, seu Prior, qui Conventum non habet, aut Capitulum, debet ad alienandum exquirere Superioris: v. gr. Abbatis, consensus, & Capituli illius: v. g. Monasterii, cui ille Prioratus est incorporatus. Cl. 1. h. t. Suar. de Reig. tom. 4. l. 2. cap. 27. n. 15. Licet ex honestate exquiratur ad alienationem consensus Patroni, non tamen ad valorem actus; *arg. c. 6. 10. q. 1. nisi in fundatione hæc sit adjecta conditio: vel si res sit in feudum concessa Ecclesie, non absolutè donata; arg. c. 7. de Foro comper. 4. requiritur subscriptio Capituli, quando res Ecclesie alienatur, per donationem, venditionem, vel permutationem: non verò quando aliis modis alienatur. Et hac subscriptione deficiente est irrita alienatio, cum non tantum ad probationem, sed & ad valorem requiratur. c. 52. 12. q. 2. c. 1. c. 8. de His, quæ fiunt à Prælat. Et illi, qui non consentiunt, etiam subscribere debent: possunt tamen petere, quod sua vota exprimentur, ne si taceant, pro consentientibus habeantur; *ex c. 43. de Reg. jur. in 6.* sed hodie ex consuetudine est ferè ablata necessitas subscribendi. Greg. Lop. in L. 2. tit. 14. p. 1. V. Con otorgamiento, ubi alios citat.*

124 5. Præter, & ultra prædictas solemnitates, consensum R. Pontificis, ut efficacius consuleretur indemnitati Ecclesiarum, tamquam requisitum ad alienationis valorem, addiderunt Greg. X. in c. 2. h. t. in 6. & Paulus II. in celebri Extrav. Ambitiosa, h. t. inter com. Tamb. de Jur. Abbat. t. 3. D. 13. q. 9. n. 1. Fagn. in c. 5. h. t. n. 12. & alii contra Rebus. de Alien. rer. Eccles. n. 2. Sed cum Pontifex sit supra Jus Canonicum, potest in omnibus solemnitatibus dispensare: ac proinde accedente ejus consensu susinetur alienatio, etiam deficientibus tractatu, consensu Superioris immediati, Capituli, ac ejus subscriptione. Quærant. Sum. Bullar. V. Alienatis, n. 7. Tamb. de Jur. Abb. tit. 3. D. 13. q. 4. n. 9. & alii comm. Et hinc à fortiori inferitur, Pontificem in alienatione rerum Ecclesiasticarum non teneri, solemnitates juris observare. Et licet in c. 20. 12. q. 2. Videatur decisum contrarium,

ibi nomine Papæ solum Episcopus intelligitur. Adde tamen etiam præter Pontificis consensum, juxta causam requiritur, ut ea deficiente, nulla, & irrita sit alienatio: siquidem in præjudicium Ecclesiarum, nihil agere præsumitur Pontifex, ac proinde iusta causa deficiente, non censetur consentire in alienationem. Alienationes Regularium sine licentia expressa Congregationis Concilii in scriptis habita, non sustinetur, & si quæ Religiones ad hoc privilegium habebant, hæc sunt derogata per S. Congreg. Conc. jussu Urban. VIII. 7. Sept. ann. 1624. *Tamb. de Jur. Abb. t. 3. D. 13. q. 6. n. 8.* Nostra verò Societas potest alienare res Ecclesiasticas, & pertinentes ad ipsam Religionem cum licentia Præpositi Generalis, nulla alia petita licentia à Sede Apostolica, vel loci Ordinario ex Privilegio Greg. XIII. Valens. in *Præs. §. 2. n. 5.* & idem ferè accidit jam in omnibus Religionibus.

125 In *Extrav. Ambrosæ, h. t. inter comm.* prohibetur omnis alienatio, per quam, non solum dominium directum, sed & utile tantum, ususfructus, aut jus in re transfertur: exceptis locatione infra triennium, inféudatione, vel emphyteusi in casibus à jure permissis: & idem est de bonis in emphyteusim, vel feudum dari solitis ab antiquo, & cum evidenti Ecclesiæ utilitate; & alienatione fructuum, qui servando res Ecclesiæ locari ultra triennium: ubi verò non sit recepta, poterunt locari usque ad novennium, nam Jure Communi solum prohibetur locatio pro longum tempus, id est, decennium. *c. 9. h. t. c. 2. de Locat. Gonz. in c. 9. h. t. n. fin.* Si Ecclesiæ aliquid legetur sub ea conditione, ut quoties illa velit, possit tale legatum alienare, & in usus proprios convertere, cum hæc alienatio procedere censetur ex potestate testatoris, cui licet suæ rei modum, & Legem præscribere. *L. 21. C. Mand. probabiliter non sunt necessariae solemnitates ad illius alienationem, licet alii aliter sentiant.* Si prædictæ solemnitates desint, licet juxta causam alienandi adsit, est irrita in foro externo alienatio. *c. 52. 12. q. 2. c. 6. h. t. c. 1. eod. in 6. Cl. 1. & Extr. Ambrosæ, eod. inter comm. Suar. t. 4. de Rel. L. 2. c. 77. n. 20. & 21. Covarr. l. 2. Var. cap. 17. n. 2. Gonz. in c. h. t. n. 2.* nec indiget rescissione, quoad jus, sed solum quoad factum, quia deficit

forma; *arg. L. 5. C. de Legib. t. 64. de Reg. jur. in 6.* Nam licet in particulari non detur damnus, in communi semper est periculum, sicut Matrimonium Clandestinum semper est irritum ex defectu solemnitate, seu formæ, quia semper est periculum in communi, quamvis in aliquo casu particulari cessent incommoda quæ timeantur. Irritam insuper esse in foro interno, tenent *Gibal. tom. 2. de Negot. lib. 4. c. 8. art. 3. n. 6.* Sed cum talis alienatio habeat quidquid de Jure Naturali ad ejus valorem requiritur, & aliunde damno Ecclesiæ sufficienter caveatur pro irritationem in foro externo, validam esse, tenendum est cum *Navarr. Laym. L. 1. tr. 4. cap. 16. n. 9. & aliis.* Alienatio ex solemnitate, seu formæ defectu invalida, solemnitatibus supervenientibus convalescit. *c. 3. de His, quæ sunt à Prælat. Et quidem à tempore celebrati contractus: quippe ad ipsum fit retractatio, siquidem rati habitio mandato æquiparatur. c. 10. de Reg. in 6. & sic expressè habetur in *L. 5. tit. 14. p. 1. ibi: Pero si el Obispo despues lo consintiese, tanto vale como si de comenzamiento lo oviesse otorgado.* In dubio, an in alienatione intervenerunt, vel non solemnitates, regulariter præsumitur intervenisse, præsertim interveniente Judicis decreto, & post diuturnum tempus.*

126 Alienans rem Ecclesiæ contra Sacros Canones, & is in quem res translata fuit: imò, qui subscriperunt alienationi, excommunicationem ipsos facti incurrun. *c. 13. §. Quisquis, 12. q. 2. c. 6. h. t.* Nisi intra tempus à superiori præfixum alienationem resciderint. Quod si Prælati, vel Rector Ecclesiæ sit contumax in revocanda alienatione, debet deponi à Prælatura, vel removeri ab officio, & administratione. *c. 18. junct. Gloss. in casu, c. 19. V. Quod si, c. 35. & ibid. Gloss. in casu, 12. q. 2.* Si Prælati Regularis, vel administrationi præpositus male alienet, jura Monasterii, redditus, & possessiones alicui concessit ad vitam, & longum tempus ipsos facti suspenditur ab officio. *Cl. 1. h. t.* Hodie post *Extr. Ambrosæ, h. t. inter comm.* præterquamquod alienationes sunt nullæ ipso jure, alienans, qui Episcopo, & Abbate sit inferior, & etiam res alienat accipiens, excommunicationem latæ sententiæ incurrit Pontifici; ex *Trid. sess. 22. de Ref. cap. 11.* reservatam. Episcopi, & Abbates sunt ipso jure interdictio ingressu suæ Ecclesiæ, & si sex mensibus in interdictio perseverent, ab administratione, & regimine Ecclesiarum

rum ipso facto suspenduntur. Alii Prælati inferiores, Beneficiati, & administratores ultra excommunicationem, ipso facto privantur beneficiis, quorum res alienarunt, quæ etiam absque alia declaratione vacare censentur. Sacra Congreg. Concil. jussu Urbani VIII. confirmavit has omnes pœnas, extenditque ad Regulares cum derogatione privilegiorum ipsorum. Si alienent Religiosi subditi, vel alii non habentes administrationem, non incurrunt. Extr. pœnas cum text. loquatur de Prælati, Beneficiati, & habentibus administrationem: Hanc tamen constitutionem, fortè excepta Italia, non esse usu receptam, præcipue quoad pœnas, tenent *Navarr. Suar. de Cens. D. 23. sect. 6. n. 3. & alii.* Postea fuit prolata excommunicatio non solum in alienantes, sed & in consentientes alienationi absolute Pontifici reservata ex *Constitut. S. Pii V. Urban. VIII. Greg. XIII. & Sixti V. Gonz. in c. 6. h. t. n. fin.* Deinde in *L. 11. tit. 14. p. 1.* etiam referuntur pœnæ contra male alienantes statutæ. Ab his pœnis excusatur. 1. consuetudo locorum; si ibi tales pœnæ non sint in usu. 2. ighorantia juris, vel facti, dum non sit crasa, aut supina. *c. 2. de Constit. in 6. & juxta aliquos, etiam ignorantia pœnarum, quamvis conjuncta cum prohibitionis scientia: quia censetur medicinalis, sed hoc alii negant.* 3. quidquid à peccato gravi excusatur. 4. imperfectio actus, si aliquis attentet alienationem, & ante realem bonorum traditionem eam revocet poenitentia ductus. *c. 6. h. t.* quia delictum in materia odiosa debet intelligi consummatum; *arg. c. 7. de Election. in 6. 3.* retractatio statim secuta alienationis completæ jam factæ, & celeris restitutio. *c. 6. h. t.*

TIT. XIV.

De Precariis.

127 DE Contractibus in communi jam aliquotulum pro methodi brevitate egimus in Titulo de Pactis: nunc de eis etiam in specie agendum est, juxta Titulorum ordinem: ac proinde in primis agere occurrit de *precaria*, seu *precaris*, & de *precaris*. Uterque contractus à *precibus*, quibus impetratur, nomen accipit, & licet aliqui distinguant *precariam* in singulari, & *precaris* in plurali, ut Hostiensis, & alii: probabilius non distinguuntur. Hic ergo *precariarum*

contractus à Jure Canonico fuit inventus, Jure enim Civili incognitus penitus fuit. Et præcipue viguit in Ecclesia Gallicana; sed hodie jam in destuetudinem abiit. In aliquibus asimilatur *precaris*, & *Emphyteusi*, sed in pluribus ab ipsis differt. *Precaria*, seu *precaria* est contractus, quo alicui ad ejus preces res Ecclesiastica, immobilis, & frugifera conceditur, ad usendum, vel fruendum tempore à contrahentibus præfixo ea conditione, ut si ad longum tempus fiat concessio, debeat singulis quinquennis renovari contractus, & elapso concessionis tempore Ecclesia rem suam cum suis incrementis recuperat. *c. 4. 10. q. 2.* pro qua renovatione is, qui *precaria* nomine rem tenet aliquid debet solvere, quod DD. vocant *laudemium*, & in Ecclesia commodum debet verti. *Corvin. Aphor. Jur. Can. lib. 2. cap. 42.*

128 Differunt *precaria* à *precaris*, quia ista ad certum tempus conceduntur, nec pro arbitrio concedentis revocantur, & in ipsis merces, seu pensio intervenire valet, numquam possessio, transferuntur, præstat culpa levissima, & quinquennio sunt renovandæ; nec sufficit patientia, vel tacita Domini voluntas. Quæ omnia aliter se habent in *precaris*. *Gonz. in c. 1. h. t. n. 4.* ab *Emphyteusi* differunt in eo, quod *Emphyteusis* est inventa propter agrorum culturam, & ex quacumque causa, & non solum ad preces concedi solet, nec tantum ad quinquennium, nec cum onere renovationis, si ad longius tempus concedatur, & semper cum reservatione pensionis Domino præstandæ conceditur. Quæ aliter in *precaris* se habent. *Gonz. in c. 1. h. t. num. 4.* *Preariam* contractus est *realis*, quia traditione perficitur: *nomminatus*, & utrinque obligans, tam dantem, quam accipientem: dantem, ut relinquat usum rei usque ad tempus præfixum. *c. fin. h. t.* accipientem, ut custodiat diligenter. *c. 72. 12. q. 2.* ut damna resarciat, & ut renovationem singulis quinquennis petat. Et concedenti datur actio adversus accipientem, & ejus hæredes. Et accipienti, & ejus hæredibus adversus dantem, & ejus successores. Utraque est bonæ fidei, personalis, rei persecutoria, & perpetua. Possunt *precaria* concedi Clericis, Monachis, & Laicis. *Gonz. in c. 1. h. t. n. 6.* Et possunt eas concedere Prælati Ecclesiarum, qui earum res administrant, & quidem adhibere debent solemnitates juris, quia licet dominium rei penes Ecclesiam maneat, transfertur tamen ususfructus, quod est quædam ali-

nationis species. In renovatione tamen quinquennali non sunt solemnitates necessaræ, quia nihil de novo conceditur, sicut potest feudum renovari sine solemnitatibus. *Gonz. in c. 1. h. t. n. 7.* si concedatur sine solemnitatibus potest, & debet à successore revocari, etiamsi contractui pœna adjecta sit, quæ ut contractui accessoria cum eo corruiat. *c. 2. h. t.* Imò ab ipso Prælato, si adhuc administrat. *c. 6. de Rebus Eccles. non alien.* si habens precarias, quinquennio elapso, non petat renovationem, suo jure cadit, sicut Vassallus feudum amittit, si à novo Domino, non petat investituram. *Gonz. in c. 1. h. t. n. 10.* Nec sufficit patientia Domini, qui permittat eum in possessione manere, ut non cadat à jure suo, nisi ita ferat consuetudo. *c. 1. h. t.*

129 *Precarium* est quod precibus petentis utendum conceditur, & quidem gratis, quandò is, qui concessit patitur. *c. fin. h. t. l. 1. ff. de Precario*, quamvis plures cum *Gonz. in c. fin. h. t. n. 3. ex l. 14. ff. de Precar.* dicant precarium non esse contractum: tamen cum ab Ulpiano in *L. 23. ff. de Reg. jur.* inter contractus annumeretur, saltem in latiori acceptio- ne pro contractu est habendus: ac proinde debet constare consensu dantis, & accipientis; non tamen potest in eo merces aliqua intervenire, quia est quædam species donationis, & liberalitatis. *L. 14. ff. de Precario*, differt tamen à donatione in eo, quod hæc dominium transfert, & donans nequit amplius rem donatam repetere: qui rem precario concedit, tantum transfert usum rei, & illam ad libitum, & sine ulla causa repetere valet. *L. 1. §. 2. ff. de Precario*, non tamen statim post concessionem, nisi causa urgens adsit, ne revocatio præsumatur dolosa. Et possit tunc exceptione doli repelli sic revocans. *Gonz. in c. fin. h. t. n. 8. Covar. & alii.* In precario conceditur res ad usum indeterminatum ratione modi, finis, & temporis, & in hoc præcipue differt à commodato: quod semper ad tempus certum expressè, vel tacite conceditur, & ante illud nequit revocari. *L. 17. §. 3. ff. commodat.* Et licet ad certum tempus precarium aliquando concedatur. *L. 4. §. fin. ff. de Precar.* repeti tamen potest ante illius temporis lapsum, non obstante pacto de non revocando: quippè tale pactum, ut naturæ precarii contrarium irritum prorsus est. *L. 12. ff. de Precar.* Hinc in commodato, quod non potest pro arbitrio commodantis revocari præstatur le-

vissima culpa. *L. 5. §. 2. ff. Commod.* in precario tantum dolus, & culpa lata præstantur. *L. 8. §. 6. ff. de Precar. Molin. & alii;* nam cum possit ad nutum concedentis revocari, sibi imputare debet, quod negligenti concesserit, vel cum posset, citius non revocavit. Et hoc onere, & non ulteriori diligentia satis gravatus à jure censetur ille, cui precarium concessum est, sed si post litem contestatam, qua concedens ad se rem avocat alter retineat, ne hic sua culpa noceat concedenti, culpam levem cum omni interesse præstare debet concedenti. *L. 8. §. 4. & 6. ff. de Precario*, non solum Dominus in re sua mobili, vel immobili, vel in iuribus potest rem precario concedere. *L. 3. ff. de Precar.* sed etiam possessor rei, & usufructuarius, quia usum rei alteri dare possunt. *L. 11. ff. de Precar.* & etiam, qui jus pignoris in re habet. Sed cum iste nequeat pignore uti, solum potest talem rem suo Domino precario concedere. *L. 6. §. fin. l. 11. ff. de Precar.* Quando verò Dominus rei habet ejus possessionem, nec alteri est obligata, ei precario concedi nequit. *L. 4. §. 3. ff. de Precar.* ibi: *Quia receptum est rei suo precarium non esse.* Infans, vel furiosus, etiam rei suæ, nequeunt precarium concedere. *L. 6. ff. de Precar.*

130 Quicumque acquirere potest, valet precarium accipere: ac proinde precarium accipere possunt servus, & filius familias, qui si nomine suo rogant, solum tenentur in quantum est in peculio. Si nomine Domini, vel patris rogant, & hi jusserint, vel ratum habeant, insolidum tenentur. Item pupillus, etiam sine Tutoris autoritate. *L. fin. §. 1. ff. de Precar.* Et Procurator, si rogat pro eo, qui mandavit, vel ratum habuit. *L. 6. §. 1. ff. de Precar.* Qui rem precario accipit, habet, non solum illius usum, sed & possessionem naturalem. *L. 15. §. 4. & fin. ff. de Precar.* Dominus autem civilem retinet. *Barb. in c. fin. h. t. n. 6. Gomez 2. Var. cap. 7. n. 2. & alii.* Ipsum non possidere, nisi quando possessio rogata, & expressè concessa est, juxta *L. 15. §. 4. ff. de Precar.* tenet *Gonz. in c. fin. h. t. n. 4. cum aliis, ex l. 6. §. 2. ff. de Precar.* sed hic textus potest intelligi de possessione civili. Hinc precarium habenti, si ab alio, quam ab auctore precarii turbetur in possessione, competit interdictum *Uti possidetis*. *L. 17. ff. de Precar.* vel si à possessione dejiciatur interdictum *Unde vi*. Et qui rem precario concessit, etsi Dominus non sit, & illius

he-

hæredi. *L. 8. §. 1. ff. h. t.* competit interdictum ex precario ad rem repetendam eo soluto, & fructus perceptos post editum interdictum contra eum, qui precario accipit, si possidet, vel dolo desitit possidere, & contra illius hæredem. *L. 8. §. 3. & fin. ff. de Precar.* Item competit actio præscriptis verbis, non quidem ordinaria ex contractu innominato descendens. *L. 14. ff. h. t.* sed extraordinaria, quæ oritur ex bona fide. *L. 2. §. 2. l. 19. §. 2. ff. de Precar.* Precarium denique finitur. 1. morte concedentis, si ad ipsius beneplacitum, vel donec ipse voluerit concessum sit, quia morte concedentis ejus voluntas expirat. *c. 5. de Rescript. in 6.* si in concessione addatur: *Donec revocavero.* Si non revocetur, præcise morte concedentis non expirat. *c. fin. h. t. l. 8. §. 1. ff. eod.* sicut non expirat gratia, nec privilegium cum simili clausula. *c. 5. de Rescript. in 6.* nisi detur actus positivè revocans. 2. morte illius, cui concessum est. *c. fin. h. t.* quia est personale, nec transit ad hæredes. *L. 12. §. 1. ff. de Precar.* nisi concessio fiat Dignitati, potius quam persona. 3. revocatione concedentis. 4. si concedens rem alteri vendat, & emptor precarium revocet: si ipse non revocet, non finitur precarium, sed perinde habetur, ac si emptor eam rem precario de novo concessisset. *c. fin. h. t. l. 8. §. 1. ff. de Precario.* 5. si debitor solvat debitum creditori, à quo precario habet pignus, quod ipsi in securitatem crediti dedit. *L. 11. ff. de Prec.*

TIT. XV.

De Commodato.

131 *Commodatum*, ut in præsentibus summitur, est contractus, quo res alicui ad certum usum, & tempus gratis conceditur ea lege, ut usu finito eadem in specie restitatur. *L. 1. tit. 2. p. 5. ibi: Commodatum, es una manera de prestamo, que hacen los omes unos à otros, assi como de caballos, d' de otra cosa semejante, de que se debe aprovechar aquel que la recibio fasta tiempo cierto.* Et quidem termino elapso debet commodatarius rem commodatam restituere, etiamsi non petatur à commodante, quia dies interpellat pro homine. *L. 12. C. de Contrah. stipul.* dicitur: *Commodatum, quasi ad commodum utentis datum.* *L. 10. tit. 2. p. 5. ibi: Commodatum quere decir, como cosa que es*

dada à prò de aquel que la recibio. Et in hoc à locatione, & aliis contractibus innominatis differt, in quibus res conceditur pro certa mercede. Cum precario quidem convenit in eo, quod uterque contractus est gratuitus, & neuter transfert dominium. A precario differt in eo, quod commodatum ante tempus præfixum, sive expressè, v. gr. ad mensem, vel annum, seu tacite, v. gr. donec liber transcribatur, revocari nequit. Et res commodatur ad certum usum, v. gr. liber, ut transcribatur, equus ad iter certum agendum; è contra accidit in precario, nam res ad libitum potest revocari, & conceditur ad usum incertum. Et in hoc etiam differt à pignore, in quo res, non ad usum, sed ad securitatem debiti traditur creditori. Et à deposito, in quo tantum traditur ad custodiam. A mutuo differt, quia in commodato, non transfertur dominium, imò neque possessio, nec civilis, nec naturalis, sed eadem res in specie est restituenda, quin possit consumi. At verò in mutuo cum detur res fungibilis, v. gr. triticum, vinum, oleum, pecunia, & alia, quæ usu consumuntur, dominium transfertur, & solum eadem res in genere, non in specie, est restituenda. Qui rem commodat dicitur *commodator*, vel *commodans*: qui rem accipit *commodatarius* nuncupatur. Aliquando commodatum, non solum pro contractu, ut in præsentibus, sed etiam pro re commodata sumitur.

132 Commodari equidem possunt res mobiles, & immobiles, jura, servitutes, & annui redditus. *L. 1. §. 1. ff. h. t.* non tamen res fungibiles, quæ consistunt in pondere, numero, vel mensura, ut vinum, triticum, oleum, vel pecunia; nam in hujusmodi rebus consistit mutuum. *L. 2. §. 3. ff. de Reb. credit. l. 1. tit. 1. p. 5.* potest tamen aliquando commodatum in his rebus fungibilibus consistere, ut in pecunia, si non detur ad usum & dominium, sed ad pompam, & ostentationem. *L. 3. §. fin. ff. h. t.* res Sacre, & Ecclesiasticæ solum ad usum Sacros, & Ecclesiasticos commodari possunt; *arg. c. 7. c. 8. de Rerum permutat.* quod si immobiles, vel mobiles pretiosæ ad decennium, vel ultra commodentur, solemnitas juris ad alienationem præscripta, debet adhiberi. *Azor p. 3. lib. 7. cap. 43. & alii.* Commodare profectò valent, qui liberam rerum administrationem habent. *L. 1. §. 2. l. 2. ff. h. t. l. 1. tit. 2. p. 5.* nequeunt tamen commodare infans, nec furiosus. *L. 2. ff. h. t.* pupillus sine Tutoris autoritate. *L. 1. §. 2. ff. h. t.* Religiosus sine superio-

ris

472
ris voluntate. *Arg. c. fin. de Testam. in 6.*
Uxor res mariti sine ejus saltem præsump-
ta voluntate, & si res commodata pereat
eam in dotem tenetur compensare. *L. 24. §. 6. ff. Solut. Matrim.* Res potest commo-
dari omnibus, qui possunt obligari, sal-
tem naturaliter. *L. 1. tit. 2. p. 5.* etiam pu-
pillo, & minori, sine Tutoris, aut Cura-
toris autoritate, quia suam conditionem
sic meliorem faciunt. *Princ. Inst. de
Author. Tutor.* Et pupillo datur actio
commodati, non verò contra ipsum: da-
tur tamen rei vindicatio, sicut contra fu-
riosum. *L. 2. ff. h. t. ratione rei,* quam
possidet.

133 Et quidem commodans, r. non
potest rem commodatam ante tempus, &
usum finitum revocare, quia commodata-
rius non debet decipi beneficio, sed ju-
vari. *c. un. h. t.* si tamen commodans ti-
meret aliquod damnum æquale, vel ma-
jus quamquod patereetur Commodatarius,
si ab ipso non est præsvisum; cum in dubio
magis sibi, quam alteri consulere quis
præsumat, potest illud revocare, sicut
in simili casu locator potest conductorem,
ante tempus ex ædibus locatis expellere.
*L. 3. C. de Locat. & conduç. Molin. de
Jur. & jur. tr. 2. D. 294. Less. de Just. &
jur. L. 2. cap. 27. n. 18. & alii contra
Navar. Manual. cap. 17. n. 182. & alios.*
Si damnum, & necessitatem propriam
prævidit: non potest commodatum revo-
care, cum in gratiam commodatarii præ-
sumatur, voluisse hoc damnum subire.
Elapso termino, & tempore præfixo, po-
test commodator revocare commodatum,
& si commodatarius citra suam culpam
tali re uti non potuit; *arg. L. 17. §. 3.
ff. h. t. Greg. Lop. in l. fin. tit. 2. p. 5. V.
Complido.* Commodans tenetur resarcire
Commodatario damna secuta ex dolo, vel
lata culpa ipsius commodantis, v. gr. si
commodavit servum furem, qui commo-
datario furtum fecit. *L. 18. §. 3. l. 22.
ff. h. t. l. 6. tit. 2. p. 5.* etiam tenetur re-
fundere expensas extraordinarias à com-
modatario factas, ac proinde, si servo
commodato infirmitas superveniat in cu-
jus curatione aliquas expensas facit
commodatarius eas tenetur commodans ei
solvere, si magnæ quidem sint. Commo-
datarius tamen tenetur ad expensas ordi-
narias, v. gr. ad servum, vel equum alen-
dum, & etiam ad modicas expensas pro
valetudine servi factas. *L. 18. §. 2. ff. h. t.
l. 7. tit. 2. p. 5.* cum ad mensuram com-
modi, & beneficii major sit adhibenda
diligentia, ne beneficium in dantis dam-

num, aut injuriarum cedat: Hinc quando
in gratiam solius Commodatarii, ut plu-
rumque accidit, res commodatur, tenetur
Commodatarius rem exactissima dili-
gentia custodire, consequenterque præ-
stare, non tantum culpam latam, & levem,
sed & levissimam. *c. un. h. t. L. 5. §. 2.
ff. eod. l. 2. tit. 2. p. 5. & ibid. Greg. Lop.
V. O por descuidamiento. §. Item is, 2.
Inst. quibus mod. re contrah. oblig. ubi dili-
gentia exacta debet intelligi exactissima,
ut concordat *L. 1. §. 4. ff. de O. & A.
Et L. 18. ff. h. t. & similiter in l. 5. §. 5.
ff. h. t.* Ubi dicitur, Commodatarium ten-
neri præstare diligentem custodiam, & ex
Hotomano notat *Gothofr. in §. 2. Inst. quibus
modis.* Et non solum in foro externo,
sed etiam in interno hanc culpam præsta-
re tenetur Commodatarius, etiam ante
sententiam Judicis, quia ad hanc dili-
gentiam à Legibus requisitam implicite
se obligavit *Barb. in c. un. h. t. n. 2. & 5.*
Si gratia commodatarii, & commodantis
commodetur. V. g. si hospitio, vel convi-
vio suscipiendus sit communis amborum
amicus, tantum culpam levem præstat
Commodatarius. *L. 18. ff. h. t. l. 2. tit. 2. p. 5.
& ibid. Greg. Lop. V. Proprias,* si gratia
commodantis tantum commodetur, v. g.
si quis Advocato gratis ipsum patrocinan-
ti, libros commodet, vel si quis sponsæ
sux, vel uxori, quo honestius culta ad se
duceretur, commodavit ornamenta, dol-
lum, & culpam tantum latam Commo-
datarius præstabit. *L. 1. §. 10. ff. h. t. l. 2.
tit. 2. p. 5. Gonz. in c. un. h. t. n. 8.**

134 Cum res suo Domino pereat, vel
deterioretur *L. 9. C. de Pignorat. actio.* si
res commodata pereat aliquo casu for-
tuito, ut incendio, ruina, naufragio, vel
hostium, Pyratarum, vel latronum in-
cursu, cum sit vis major, quæ à nullo
prævideri, vel præcaveri valet, æquitas
non patitur, quod à commodatario, vel
aliis contrahentibus præstetur. *c. un. h. t.
L. 23. ff. de Reg. jur. l. 6. C. de Pignor.
actio. l. 2. l. 3. tit. 2. p. 5.* sed in *Text.*
in c. un. h. t. & l. 3. tit. 2. p. 5. tres ca-
sus excipiuntur, in quibus de casu for-
tuito Commodatarius tenetur. 1. si præ-
cessit culpa Commodatarii, v. gr. si equus
commodatus ac iter, fuit ductus in bel-
lum, & ibi perit. *L. 5. §. 7. ff. h. t. 2. si
Commodatarius, pacto interveniente, in
se casum fortuito suscepit. L. 5. §. 2. ff.
h. t. l. 23. ff. de Reg. jur. quia contractus
ex conventionem legem accipiunt; & contra-
hentes legem ex sua voluntate contracti-
bus imponunt. *L. 23. ff. de Reg. jur. Qui**

ca.

casum fortuitum in se suscepit, etiam si in
specie non exprimentur casus particula-
res, sed solum generaliter, etiam de in-
solito tenetur. *L. 1. §. 2. ff. Locat. l. 78.
§. fin. ff. de Contrah. empt.* nam genere
posito videntur species enumeratæ poni.
L. 79. ff. de legat. 3. nisi casus sit adeo ra-
rus, insolitus, & inopinatus, ut de eo
non credatur contrahentes præsensisse.
Gonz. in c. un. h. t. n. 4. nec plus pro-
bant. *L. 22. c. 2. de Negot. gest. l. 1. C.
Depositum.* Ubi mentio fit de pacto speciali:
nam ibi pactum generale de casu fortui-
to appellatur speciale, prout opponitur
pacto magis generali de re commodata
restituenda Domino, quo pacto ad casum
fortuitum, non tenetur Commodatarius.
3. si Commodatarius fuit in mora culpa-
bili, nam mora cuilibet est nociva. *2. 25.
de Reg. jur. in 6.* Nisi fortè res eodem
modo esset apud Dominum peritura,
etiam si tempore debito restituta esset.
L. 14. §. 1. ff. Depositum. Tunc enim jus inter-
itus non potest quidem moræ imputari.
Fur tamen, vel raptor tenetur æstima-
tionem rei apud se peremptæ restituere
in poenam furti, & rapinæ, licet eodem
modo apud Dominum periret. *L. 1. §. 34.
ff. de Vi, & vi arm.* si verò mora non fuit
culpabilis, quia Commodatarius habuit
justam causam differendi ex impedimen-
to legitimo, vel ex litigio, quod bona
fide intentavit, non tenetur casu fortuito.
L. 40. de Heredit. petis. si dubus est com-
modata res, quilibet pro parte tenetur,
nisi fuerint obligati in solidum. *L. 5. tit.
2. p. 5.* Si res in genere debeatur, v. g.
bos ex grege, vel certa pecuniæ quantitas,
etiam nulla mora interveniente, ex casu
fortuito debitori perit, quia genus perire
non potest. Si Commodatarius rem com-
modatam commodanti misit per famu-
lum, qui aliàs fidelis, & diligens crede-
batur, vel per eum, cui commodans hoc
mandavit, & hi rem amittunt, vel ab
illis per vim, vel aliter auferunt res, non
tenetur Commodatarius de illo casu; aliàs
tenetur. *L. 4. tit. 2. p. 5.* Si Commodata-
rius rem commodatam perdat, & solvat
æstimationem commodanti, si postea
commodans illam inveniat, in ejus elec-
tione est retinere rem, & restituere pre-
tium, vel pretium retinere, & dare rem
Commodatario. Si tamen extraneus illam
inveniat, eam Commodatarius recuperat,
tamquam suam. *L. 8. tit. 2. p. 5.*

135 Commodanti, & ejus hæredibus
competit actio commodati directa ad re-
petendam à Commodatario, & ejus hæ-
Tom. I.

redibus rem commodatam, finito usu. Et
quidem eandem in specie, & cum omni
causa, ita ut si res extet, non detur locus
compensationi. *L. fin. c. h. t.* Commodata-
rius tamen potest eam jure pignoris pro
expensis in ea factis retinere. *L. fin. tit.
2. p. 5.* Si tamen res commodata perdit,
vel deteriorata, sit potest commodans ad
æstimationem, vel interesse agere. *L. 3.
§. 1. ff. h. t.* & tunc datur locus compen-
sationi: *Arg. L. 4. C. de Compensat.* si plu-
res sint hæredes, ille, qui rem habet, eam
restituere tenetur. Si res perdit sit, om-
nes tenentur, pro hæreditariis partibus
restituere, si non Dominus, sed fur, vel
prædo rem alienam commodet, habet
actionem commodati adversus Commo-
datarium, ut ipsi rem commodatam, licet
cetera sit, restituat. *L. 15. l. 16. ff. h. t.*
Nam bona fides exigit, ut res restituatur
eam danti. Sic furi deponenti, res de-
posita restituitur. *L. 31. §. 1. ff. Depositum.*
in foro tamen conscientie, possessor male
fidei commodare nequit, cum Jure
Naturali Domino rem tenetur restituere.
Azor p. 3. l. 7. cap. 4. q. 2. Commodatario
tamen competit actio commodati contra-
ria, ut res commodata ei relinquatur
ad tempus definitum, & permittatur ea
uti ad usum destinatum. Et ad repetendos
sumptus extraordinarios in re commoda-
ta factos, & damnum, quod passus est
ex vitio occulto rei, dolo, vel culpa
commodantis. Utraque actio est civilis,
perpetua, bonæ fidei, personalis, & rei
persecutoria. Deinde si commodatarius
usus est re aliter, quam concessum fuit,
competit commodanti furti actio. *L. 5.
§. 8. ff. h. t.* Si rem deterioravit actio le-
gis Aquiliæ. *L. 18. §. 1. h. t.* Si apud ter-
tium possessorem sit res commodata, com-
petit commodanti rei vindicatio adver-
sus eum. *L. 9. ff. de Re vindicat.* quod si
aliqua ex his actionibus actum sit, ceteræ
tolluntur. *L. 18. §. 1. ff. h. t.*

TIT. XIV.

De Deposito.

136 **D**epositum sic dictum, quasi
in alterius manu sit posi-
tum; aliquando pro re deposita sumitur.
L. 1. ff. h. t. sed in præsentibus depositum est
contractus, quo aliquid alicui custodiendum
traditur sine mercede, ut integrum restituatur.
L. 1. l. 24. ff. h. t. L. 1. tit. 3. p. 5.
ibi: *Condesijo, à que llaman en latin depo-*

Ooo

si